

Наталія Лисенко

студентка 2 курсу ОС «Магістр» спеціальності
«Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: **Долженко І. І.**,

к.е.н., доцент кафедри фінансів,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

м. Київ

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

В умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів, враховуючи соціально-економічні інтереси та потребу в збалансованому наповненні державного бюджету України постає питання побудови ефективної податкової політики держави. Це потребує сучасних і адекватних методів оцінки ефективності податкових заходів, впливу податкової політики на соціально-економічний стан регіонів України.

Визначення інструментів оптимізації, обґрунтування ефективної моделі податкової політики як елемента державного регулювання економіки, потребують детального та системного вивчення. Адже ефективна податкова система формується із урахуванням історичного досвіду, особливостей національного господарства, у відповідності до функцій податків та на підставі принципів оподаткування. Саме це і визначило актуальність теми дослідження. Сьогодні у вітчизняній науковій літературі відсутній єдиний підхід до трактування ефективності податків та податкової політики в цілому, що вкрай ускладнює оцінку доцільності функціонування податкової системи та заходів податкової політики.

Податкова політика – це діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері встановлення та збирання податків і зборів в межах податкового законодавства, яка реалізується через визначення параметрів податкової системи, а саме: платників податків та інших обов'язкових платежів,

об'єктів оподаткування і ставок податків; видів податків, зборів, що справляються на території України, місцевих податків, зборів; основних принципів надання пільг, умов звільнення від оподаткування тощо. Таким чином, податкова політика як складова економічної політики базується на діяльності держави у сфері запровадження, правового регламентування та організації справляння податків і податкових платежів до централізованих фондів грошових ресурсів держави.

Як переконує світовий досвід, податкова система та податкова політика можуть бути ефективними лише тоді, коли при їх формуванні не відкидаються специфічні умови національної економіки, трудові традиції населення, а також багато інших факторів. Мабуть саме тому в західних країнах немає ідентичних податкових систем або загальноприйнятої найбільш вдалої системи.

Економічна ефективність податкової політики враховує не тільки забезпечення державного бюджету стабільними і рівномірними надходженнями доходів, але і стимулювання платників податків до розвитку бізнесу, удосконалення технології виробництва. Головними критеріями оцінки ефективності податкової системи є: рівність і справедливість податків стосовно всіх платників податків; визначеність і однозначність податкового законодавства, що дозволяють однаково його розуміти і тлумачити і платнику податків і працівнику контролюючого органу тощо.

Щоб повністю здійснити аналіз ефективності податкової політики в Україні варто застосувати коефіцієнти еластичності та динамічності податків (табл. 1). Більшість індикаторів за результатами 2017 року виходять за межі порогових значень.

Позитивну тенденцію мають показники сумлінності сплати податків, результативності адміністрування податків та еластичності. У задовільній зоні перебувають коефіцієнт результативності податкових органів, що свідчить про посилення фіскальної спрямованості податкової системи України. Проте знову підвищився рівень податкового навантаження.

Як бачимо, за останні роки в Україні податкова політика носить фіскальний характер, збільшується питома вага податкових надходжень у доходах бюджету країни.

Таблиця 1

Показники ефективності податкової політики України

Індикатор	Порогове значення	Рік					
		2012	2013	2014	2015	2016	2017
Рівень сумлінності сплати податків (%)	≥ 95	96	94	94	93	94	95
Рівень загального податкового навантаження (%)	≤ 30	35,91	34,92	33,27	34,44	31,92	33,73
Рівень податкового боргу платників податків (%)	≤ 5	2,67	3,11	7,00	9,26	10,69	11,04
Коефіцієнт результативності адміністрування податкових надходжень	≥ 1	0,88	0,93	0,94	0,99	1,02	1,00
Коефіцієнт еластичності	≥ 1	0,95	-0,42	1,32	1,61	1,40	1,17
Коефіцієнт результативності роботи фіскальних органів	≥ 5	2,81	3,66	4,04	6,84	6,60	4,8

Проте це має низку суттєвих недоліків, які є системними. По-перше, витрати платників на виконання вимог податкового законодавства лишаються надмірно високими. По-друге, відсутність стабільного регулювання оподаткування, а діюча нормативно-правова база непрозора та заплутана. По-третє, багаторазове оподаткування (оподатковуються дохід, додана вартість, справляються акцизний збір, обов'язкові відрахування до спеціальних фондів), високі ставки деяких податків, переважно фіскальний характер податкової системи створюють несприятливі умови для підприємництва та стримують економічну активність.

На наш погляд, існує декілька ефективних напрямків покращення податкової системи та податкової політики України. Досить продуктивним може бути диференціація ставки податку на прибуток залежно від виду діяльності, що сприятиме нагромадженню інвестиційних ресурсів підприємницькими структурами. Така диференціація дасть змогу усунути диспропорції між реальною і фінансово-посередницькою сферами, якщо для останніх ставку податку на прибуток зробити дещо вищою за базову ставку.

Доцільно створити пріоритетне середовище для тих структур, які сприяють проведенню активної інноваційно-інвестиційної політики.

На сьогодні актуальною для України є розробка механізму, заснованого на принципі регресивного оподаткування галузей, які нарощують виробництво продукції, що має перспективу збуту на внутрішньому і зовнішньому ринках. За таких умов підприємства будуть зацікавлені показувати оподатковувану базу в повному обсязі, оскільки що більша сума одержуваного прибутку, то менша ставка податку.

Таким чином, для підвищення ролі податкової системи в прискоренні економічного розвитку необхідно розробити податкову політику, спрямовану на стимулювання вітчизняного виробництва, інноваційно-інвестиційної діяльності, споживчого попиту, а також посилення регулюючої і контролюючої функцій держави щодо сплати податків.

Приведення показників ефективності податкової політики до нормативних показників є одним з важливих кроків у формуванні ефективної податкової політики. Застосування нової диференціації платників податків забезпечить не лише збільшення надходжень до Зведеного бюджету України, а й забезпечення соціальної справедливості населення.

Список використаних джерел

1. Самойленко Д.В. Актуалізація оцінок ефективності сучасної податкової політики : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=73031>

2. Соколовська, А. М. Податкова політика в Україні у контексті її впливу на розвиток економіки [Текст] / А. М. Соколовська // Фінанси України. – 2011. – №9 – С .65–81.

3. Виклюк М.І. Діагностика сучасного стану індикаторів розвитку податкової системи України / М.І. Виклюк, Ю.Є. Мостіпан // Фінансовий простір. – 2013. – № 3. – С. 14–21.

4. Литвиненко Я. В. Податкова політика: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2003. –